

Υπόθεση C-510/22

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

28 Ιουλίου 2022

Αιτούν δικαστήριο:

Înalta Curte de Casație și Justiție (Ρουμανία)

Ημερομηνία της απόφασεως του αιτούντος δικαστηρίου:

14 Ιουνίου 2022

Εκκαλούσα:

Romaqua Group SA

Εφεσίβλητες:

Societatea Națională a Apelor Minerale

Agenția Națională pentru Resurse Minerale

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Έφεση που άσκησε η εκκαλούσα, Romaqua Group SA, κατά των εφεσίβλητων, ήτοι της Societatea Națională a Apelor Minerale SA (Εθνικής εταιρίας παραγωγής μεταλλικών νερών, Ρουμανία — SNAM) και της Agenția Națională pentru Resurse Minerale (Εθνικής αρχής ορυκτών πόρων, Ρουμανία — ANRM), με αντικείμενο την εξαφάνιση της απόφασης της 11ης Ιουνίου 2019 του Curtea de Apel București - Secția a VIII-a de contencios administrativ și fiscal (όγδου τμήματος διοικητικών και φορολογικών διαφορών του εφετείου Βουκουρεστίου, Ρουμανία)

Αντικείμενο και νομική βάση της της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως

Δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, ζητείται η ερμηνεία του άρθρου 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, των άρθρων 49 και 119 ΣΛΕΕ, καθώς και του άρθρου 3 της οδηγίας 2009/54/ΕΚ.

Προδικαστικά ερωτήματα

Έχει το άρθρο 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ την έννοια ότι απαγορεύει εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, βάσει της οποίας διατηρείται σε ισχύ απευθείας, αρχική ανάθεση χωρίς διεξαγωγή διαγωνισμού, σε εξ ολοκλήρου κρατική εταιρία, αδειών εκμετάλλευσης πηγών μεταλλικών νερών μέσω διαδοχικών και απεριόριστων παρατάσεων της διάρκειας των αποκλειστικών αδειών (που έχουν χορηγηθεί στην κρατική εταιρία);

Έχουν το άρθρο 16 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το άρθρο 49 ΣΛΕΕ, το άρθρο 119 ΣΛΕΕ και το άρθρο 3 της οδηγίας 2009/54/ΕΚ σχετικά με την εκμετάλλευση και τη θέση στο εμπόριο των φυσικών μεταλλικών νερών, την έννοια ότι απαγορεύουν εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης που μνημονεύθηκε ανωτέρω, η οποία θεσπίζει αδικαιολόγητο περιορισμό της ελευθερίας άσκησης εμπορικής δραστηριότητας και της ελευθερίας εγκατάστασης;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης και σχετική νομολογία

Άρθρα 49 και 102 ΣΛΕΕ, άρθρο 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, και άρθρο 119, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 16.

Οδηγία 2009/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2009, σχετικά με την εκμετάλλευση και τη θέση στο εμπόριο των φυσικών μεταλλικών νερών· αιτιολογική σκέψη 5 και άρθρο 3.

Απόφαση της 17ης Ιουλίου 2014, Επιτροπή κατά ΔΕΗ (C-553/12 P), σκέψεις 41 έως 47.

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Legea mineral nr. 61/1998 (νόμος 61/1998 περί μεταλλείων)

Άρθρο 46: «(1) Οι δημόσιοι οργανισμοί, οι εθνικές μεταλλευτικές εταιρίες και οι εμπορικές εταιρίες θα συνεχίσουν τις δραστηριότητές τους μόνο στους χώρους οι οποίοι τελούν υπό τη διαχείρισή τους και στους οποίους, κατά την ημερομηνία δημοσίευσης του παρόντος νόμου, εκτελούν επιτρεπόμενες εργασίες εξερεύνησης, ανάπτυξης ή εκμετάλλευσης.

(2) Εντός 90 ημερών από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος νόμου, οι δημόσιοι οργανισμοί, οι εθνικές μεταλλευτικές εταιρίες και οι εμπορικές εταιρίες που ασκούν εξορυκτικές δραστηριότητες οφείλουν να ολοκληρώσουν την οριοθέτηση των περιμέτρων εξερεύνησης, ανάπτυξης και εκμετάλλευσης των χώρων που καθορίζονται στην παράγραφο 1 και να ζητήσουν από την αρμόδια

αρχή να τους αναθέσει τη σχετική διαχείριση ή τη σύμβαση παραχώρησης σύμφωνα με τον παρόντα νόμο».

Legea minerol nr. 85/2003 (νόμος 85/2003 περί μεταλλείων) για την κατάργηση του *Legea nr. 61/1998 (νόμου 61/1998)*

Άρθρο 20, παράγραφος 2: «Η άδεια εκμετάλλευσης χορηγείται για 20 έτη κατ' ανώτατο όριο, με δικαίωμα παράτασης για διαδοχικά χρονικά διαστήματα πέντε ετών».

Άρθρο 60, παράγραφος 1: «Οι διατάξεις των υφιστάμενων αδειών παραμένουν σε ισχύ καθ' όλη τη διάρκειά τους υπό τους όρους υπό τους οποίους συνήφθησαν».

Απόφαση 136/2001 του Curtea Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Ρουμανία), η οποία έκρινε αντισυνταγματικές τις διατάξεις του άρθρου 40, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του *Legea nr. 219/1998 privind regimul concesiunilor (νόμου 219/1998 για το καθεστώς των παραχωρήσεων)*, στο μέτρο που οι τοπικές δημόσιες αρχές υποχρεούνται να αναθέτουν απευθείας σε ορισμένα νομικά πρόσωπα, μέσω σύμβασης παραχώρησης, δημόσια αγαθά ή δραστηριότητες και δημόσιες υπηρεσίες τοπικού ενδιαφέροντος.

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Με την Hotărârea Guvernului nr. 786/1997 (κυβερνητική απόφαση 786/1997) συστάθηκε η SNAM, ανώνυμη εμπορική εταιρία, ρουμανικό νομικό πρόσωπο με εξ ολοκλήρου κρατικά κεφάλαια, στο πλαίσιο της αναδιοργάνωσης της Regia Autonomă a Apelor Minerale din România (Αυτόνομης επιχείρησης μεταλλικών νερών Ρουμανίας), αντικείμενο δραστηριότητας της οποίας είναι «η εκμετάλλευση και η αξιοποίηση των χρήσιμων ορυκτών υλών των υπόγειων στρωμάτων, η διαχείριση των οποίων έχει ανατεθεί σε αυτή, μέσω εμπορικών πράξεων, εργασίες γεωλογικής και υδρογεωλογικής έρευνας και η εκμετάλλευση, μέσω της εμφιάλωσης ή των σχετικών με τον τουρισμό και τα λουτρά δραστηριοτήτων, των προϊόντων της, η μεταφορά, η αποθήκευση, η διανομή και η θέση στο εμπόριο».
- 2 Με Hotărâri Guvernului (κυβερνητικές αποφάσεις) που εκδόθηκαν διαδοχικά το 1999 (489/1999, 568/1999, 695/1999 και 1020/1999), εγκρίθηκε η χορήγηση, με απευθείας ανάθεση, από την ANRM (υπό την ιδιότητά της ως φορέα εκμετάλλευσης των αδειών) στη SNAM των αδειών παραχώρησης της εκμετάλλευσης όλων των πόρων μεταλλικών νερών που υφίσταντο κατά τον χρόνο εκείνο στη Ρουμανία (30 υδροφόροι ορίζοντες) για χρονικό διάστημα 20 ετών.
- 3 Στις 19 Ιουλίου 2016 η Romaqua Group SA ζήτησε από την ANRM να μεταβιβάσει άμεσα τις άδειες εκμετάλλευσης των περιοχών Borsec και Stânceni και να μην παρατείνει, κατά τη λήξη τους, το 2018, την ισχύ των αδειών που

είχαν προηγουμένως χορηγηθεί απευθείας στη SNAM, καθώς και να διοργανώσει δημόσιο διαγωνισμό για τη χορήγηση νέων αδειών, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

- 4 Η ANRM αρνήθηκε να κάνει δεκτά τα αιτήματα αυτά, επισημαίνοντας ότι η μεταβίβαση των αδειών μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο από τη SNAM, με τη συγκατάθεση της ANRM, και ότι η διοργάνωση δημόσιου διαγωνισμού ήταν δυνατή μόνον εφόσον η SNAM δεν είχε ζητήσει την παράταση της ισχύος των υφιστάμενων αδειών. Οι παρατάσεις μπορούν να ζητούνται ανά πενταετία και η ANRM δεν μπορεί να αντιταχθεί σε ένα τέτοιο αίτημα.
- 5 Από την πλευρά της, η SNAM διευκρίνισε ότι δεν ενδιαφέρεται να μεταβιβάσει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που ανέλαβε στο πλαίσιο των δύο αδειών εκμετάλλευσης.
- 6 Στις 2 Νοεμβρίου 2016, με αγωγή που κατέθεσε ενώπιον του Curtea de Apel București (εφετείου Βουκουρεστίου), η Romaqua Group SA στράφηκε κατά της εναγομένης πρωτοδίκως και νυν εφεσίβλητης ANRM, ζητώντας να αναγνωριστεί ότι η άρνηση της τελευταίας να ικανοποιήσει το αίτημά της ήταν αδικαιολόγητη και να υποχρεωθεί η ANRM —κατά τη λήξη, στα τέλη του 2018, του χρονικού διαστήματος για το οποίο είχαν χορηγηθεί στη SNAM οι άδειες 331/1999 (περιοχή Borsec) και 585/1999 (περιοχή Stânceni) σχετικά με την παραχώρηση των δραστηριοτήτων εκμετάλλευσης των μεταλλικών νερών— να προκηρύξει διαγωνισμό για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων με αντικείμενο την παραχώρηση των δραστηριοτήτων εκμετάλλευσης για το επόμενο χρονικό διάστημα, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
- 7 Προς στήριξη της αγωγής της, η Romaqua Group SA προέβαλε ότι καίτοι η κείμενη νομοθεσία προέβλεπε την προκήρυξη διαγωνισμού, η ANRM χορήγησε τις μνημονευθείσες στη σκέψη 2 άδειες απευθείας στη SNAM, δυνάμει του άρθρου 40, παράγραφος 1, του Legea nr. 219/1998 privind regimul concesiunilor (νόμου 219/1998 για το καθεστώς των παραχωρήσεων).
- 8 Μετά την κήρυξη της αντισυνταγματικότητας του άρθρου 40, παράγραφος 1, του Legea nr. 219/1998 (νόμου 219/1998) με την απόφαση 136/2001 του Curtea Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου), και την έναρξη ισχύος του Legea mineroi nr. 85/2003 (νόμου 85/2003 περί μεταλλείων), το άρθρο 18 του οποίου προβλέπει ότι οι άδειες εκμετάλλευσης χορηγούνται στον ανάδοχο σε διαγωνισμό για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων, η ANRM χορήγησε άδειες παραχώρησης για την εκμετάλλευση μεταλλικών νερών σε άλλες εταιρίες εκτός της SNAM, η οποία, ωστόσο, εξακολουθεί να κατέχει αδικαιολόγητα δεσπόζουσα θέση στην αγορά εκμετάλλευσης των μεταλλικών νερών.
- 9 Στο υπόμνημά της αντικρούσεως, η ANRM προέβαλε ότι οι άδειες παραχώρησης είχαν χορηγηθεί στη SNAM σύμφωνα με το άρθρο 46 του Legea mineroi nr. 61/1998 (νόμου 61/1998 περί μεταλλείων), δεδομένου ότι η τελευταία ασκούσε εξορυκτικές δραστηριότητες στις περιοχές Borsec και Sâncrăeni.

- 10 Το Curtea de Apel București (εφετείο Βουκουρεστίου), αφού έκανε δεκτή την παρέμβαση της SNAM στην υπόθεση, στις 11 Ιουνίου 2019 απέρριψε την αγωγή που άσκησε η Romaqua Group SA, καθώςον έκρινε ότι είχαν κατ' ουσίαν εφαρμογή το άρθρο 46 του Legea nr. 61/1998 (νόμου 61/1998) και το άρθρο 20, παράγραφος 2, του Legea minelor nr. 85/2003 (νόμου 85/2003 περί μεταλλείων), καθώς και το άρθρο 32, παράγραφος 1, της Hotărârea Guvernului nr. 1208/2003 privind aprobarea Normelor pentru aplicarea Legii minelor nr. 85/2003 (κυβερνητικής απόφασης 1208/2003 για την έγκριση των κανόνων εφαρμογής του νόμου 85/2003 περί μεταλλείων).
- 11 Η Romaqua Group SA άσκησε έφεση κατά της απόφασης της 11ης Ιουνίου 2019 ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Ρουμανία), υποστηρίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι η εκκαλούμενη απόφαση παραβίαζε την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης και ζητώντας από το αιτούν δικαστήριο να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 12 Η Romaqua Group SA προβάλλει ότι η θέση της ANRM, την οποία επικύρωσε το Curtea de Apel București (εφετείο Βουκουρεστίου), κατά την οποία η SNAM δικαιούται, δυνάμει του άρθρου 20, παράγραφοι 1 και 2, του Legea nr. 85/2003 (νόμου 85/2003), να ζητεί διαδοχικές παρατάσεις, ανά πενταετία, της ισχύος των αδειών και, ως εκ τούτου, τη διατήρηση, επ' άοριστον λόγω παράτασης, υπέρ αυτής, ενός δικαιώματος εκμετάλλευσης που απορρέει από απευθείας ανάθεση, επίσης να εκτιμηθεί και υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης.
- 13 Ειδικότερα, η SNAM κατέχει δεσπόζουσα θέση στο μέτρο που διατηρεί ειδικό και αποκλειστικό δικαίωμα πρόσβασης στους πόρους που τελούσαν υπό εκμετάλλευση το 1998. Ωστόσο, κατά την εκκαλούσα, οι εθνικές διατάξεις που επιτρέπουν την κατάσταση αυτή αντίκεινται στις διατάξεις του άρθρου 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και του άρθρου 102 ΣΛΕΕ. Οι εν λόγω εθνικές διατάξεις όχι μόνο διατήρησαν σε ισχύ ειδικά και αποκλειστικά δικαιώματα, αλλά οδήγησαν και σε κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης.
- 14 Επιπλέον, υπό το πρίσμα του άρθρου 16 του Χάρτη και των άρθρων 49 και 119 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της οδηγίας 2009/54/EK, η επίμαχη εθνική ρύθμιση δημιουργεί εμπόδια στην είσοδο άλλων επιχειρήσεων στην αγορά και συνιστά περιορισμό της ελευθερίας εγκατάστασης ο οποίος δεν φαίνεται δικαιολογημένος.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής

- 15 Κατά το αιτούν δικαστήριο, το αντικείμενο της υπό κρίση υπόθεσης είναι η δυνατότητα διατήρησης μέσω παράτασης (στην πραγματικότητα, χωρίς χρονικό περιορισμό) της ισχύος των αδειών που χορηγήθηκαν απευθείας (χωρίς

προκήρυξη διαγωνισμού) και, ως εκ τούτου, η στρέβλωση του συστήματος ανταγωνισμού που αφορά την οικεία αγορά (δεδομένου ότι η SNAM κατέχει δεσπόζουσα θέση διατηρώντας ειδικό και αποκλειστικό δικαίωμα πρόσβασης σε πόρους που τελούσαν υπό εκμετάλλευση το 1998).

- 16 Αναλύοντας διαδοχικά τις έννοιες «δημόσια επιχείρηση» και «αποκλειστικά δικαιώματα», το Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) διαπιστώνει ότι στην υπό κρίση υπόθεση έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του άρθρου 106 ΣΛΕΕ.
- 17 Συγκεκριμένα, αφενός, όσον αφορά την πρώτη από τις ανωτέρω έννοιες, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η SNAM είναι ανώνυμη εμπορική εταιρία, ρουμανικό νομικό πρόσωπο με εξ ολοκλήρου κρατικά κεφάλαια, με αποτέλεσμα να δύναται να θεωρηθεί «δημόσια επιχείρηση».
- 18 Αφετέρου, όσον αφορά την ανωτέρω δεύτερη έννοια, μολονότι το άρθρο 10 του Legea nr. 61/1998 (νόμου 61/1998) και, στη συνέχεια, ο Legea nr. 85/2003 (νόμος 85/2003) αφήνουν θεωρητικά ανοικτή τη δυνατότητα πρόσβασης στους πόρους μεταλλικών νερών, στην πραγματικότητα η δυνατότητα αυτή περιορίζεται από τη διαιώνιση της ισχύος των αδειών που έχουν χορηγηθεί προτιμησιακά στη SNAM δυνάμει του άρθρου 46 του Legea nr. 61/1998 (νόμου 61/1998). Με την απεριόριστη και διαδοχική, ανά πενταετία, παράταση της ισχύος ενός προνομίου που χορηγήθηκε στη SNAM, συστήνεται ειδικό και αποκλειστικό δικαίωμα υπέρ της τελευταίας, ενώ, παράλληλα, παρακωλύεται η είσοδος στην αγορά άλλων εταιριών, πράγμα το οποίο επισήμανε και το Consiliul Concurenței (Συμβούλιο ανταγωνισμού, Ρουμανία) στην έκθεσή του που συντάχθηκε κατόπιν τομεακής έρευνας για την αγορά εκμετάλλευσης των πόρων φυσικών μεταλλικών νερών στη Ρουμανία.
- 19 Λαμβανομένων επίσης υπόψη των σκέψεων 41 έως 47 της απόφασης της 17ης Ιουλίου 2014, Επιτροπή κατά ΔΕΗ, (C-553/12 P), το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα των εθνικών κανόνων σχετικά με την παράταση της ισχύος των επίμαχων αδειών με τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης στον τομέα του ανταγωνισμού, της ελευθερίας εγκατάστασης και της ελευθερίας άσκησης εμπορικής δραστηριότητας επί ίσοις όροις.